

III. MAJANDUSTEOREETILINE KONTSEPTSIOON, METOODIKA JA KOOSTAMINE

Välissektori statistika metoodiliseks aluseks on 1993. aastal avaldatud Rahvusvahelise Valuutafondi maksebilansi käsiraamatu 5. versioon (*Balance of Payments Manual, 5th Edition*), millest lähtuvalt arendatakse ka maksebilansistatistika Eesti mudelit. Järgnev peatükk annab lühiülevaate kolme statistilise aruande (maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg) olemusest ja olulisemaist põhimõistest ning kirjete sisust, mis on eelduseks maksebilansistatistika õigel tõlgendamisel. Lisaks sellele tutvustatakse andmete avaldamispoliitikat, statistika koostamise süsteemi ja alginfo allikaid.

MAKSEBILANSS

Oma olemuselt on maksebilanss nii riigi kõigi institutsionaalsete sektorite konsolideeritud kasumiaruanne kui ka nende koondbilanss. Ettevõtte finantsaruanded peegeldavad üksikettevõtja suhteid teda ümbritseva keskkonnaga. Maksebilansi ülesanded on teoreetiliselt samad, kuid ettevõtjaks on riigi majandus tervikuna ja teda ümbritsevaks keskkonnaks ülejäänud maailm.

Maksebilanss on statistiline aruanne, mis summeerib konkreetse riigi teatud perioodi jooksul sooritatud majandustehingud ülejäänud maailmaga. Perioodiks on tavaliselt kuu, kvartal või aasta.

Kuna maksebilanss kajastab teatud perioodil tehtud tehinguid, siis on maksebilansi kirjete väärtused *voomuutujad*.

Maksebilanss koosneb *jooksevkontost*, mis kajastab välismajandustegevusest saadavate tulude kujunemist, ning *kapitali-, finants- ja reservide kontost*, mis näitab jooksevkonto finantseerimist ehk *välisfinantseerimisallikate* struktuuri.

Jooksevkonto jaguneb neljaks osaks⁵: *kaupad, teenused, tulud ja ülekanded*. Kaupade ja teenuste kontodel kirjendatakse kõik kaupade ja teenuste müügist saadaolevad ning ostmisel tasumisele kuuluvad summad.

---

⁵ Maksebilansistatistika põhimõistetest ning kirjete sisust antakse ülevaade eraldi peatükkides.

Tulude konto kajastab tootmistegurite (kapital ja tööjõud) kasutamise ja kasutada andmise seotud tulusid-kulusid. Ülekannete konto hõlmab kõiki ülejäänud majandustehinguid, mis on seotud residentide kasutada oleva kogutulu kujunemisega ega samastu kapitalikontol kajastatavate ülekannetega.

Kapitalikontol kirjendatakse peamiselt immateriaalse varaga seotud tehingud (nt intellektuaalomandi ostmine-loovutamine), võlgade andeksandmine, infrastruktuuri arendamisega seotud toetused, Euroopa Liidu tõukefondidest saadavad abirahad ning muud kasutada oleva kogutulu kujunemisega mitteseotud rahvusvahelised kapitaliülekanded.

Finantskonto kajastab välisinvesteeringuid, mis liigituvad nelja põhikategooriasse: *otseinvesteeringud*, *portfelliinvesteeringud*, *tuletisinstrumendid* ja *muud investeeringud*. Finantskonto liigendatakse instrumentide ja sektorite lõikes. Instrumendid (laen, võlakiri, hoius jms) jaotatakse *lepingulise tähtaja alusel* lühi- ja pikaajalisteks. Maksebilansistatistikas esitatud institutsionaalsete sektorite jaotus eristab üldjuhul *keskpanka*, *valitsemissektorit*, *krediitiasutusi* ning *muid sektoreid*.

Reservide all näidatakse keskpanka (või riigi muu keskse rahandusametuse) kulla- ja välisvaluutareservi muutumist⁶.

Maksebilansi koostamise aluseks ei ole riigi territoorium. Maksebilansitehing on üldjuhul *residendi* ja *mitteresidendi* vaheline tehing, milleks ei ole mitte ainult raha liikumine (kassavoog).

Maksebilanss koostatakse *tekkepõhisel alusel*, st tehingu registreerimise aluseks on ajahetk, millal tehing osapoolte vahel sõlmiti või muutus omandisuhe, sõltumata asjaolust, kas raha on tegelikult laekunud või makstud. Nimetatud tehingute tulemusena tekivad (muutuvad) nõuded või kohustused teise osapoolte suhtes, mis ongi maksebilansi arvestuse objektiks.

Olulisemate tehingute analüüsimisel järgitakse alltoodud põhimõtteid:

- kaubatehingud kirjendatakse ajahetkel, kui ostu-müügileping on sõlmitud ning tekkis nõue või kohustus lepingulisele summale;
- teenused kirjendatakse lepingu sõlmimise või teenuse osutamise järgselt;
- dividendid kajastatakse siis, kui aktsionäride üldkoosolek on langetanud otsuse nende jaotamise kohta;
- intressid kajastatakse hetkel, mil tehingu osapooled kajastavad selle oma raamatupidamises;
- ülekanded kirjendatakse siis, kui ressurss (kaup, teenus, raha) vahetab omanikku;
- finantsnõuded ja -kohustused kirjendatakse hetkel, mil tehingu osapooled kajastavad selle oma raamatupidamises;
- võetavad (kasutatavad) laenud kajastatakse nende tegeliku laekumise hetkel, tagasimaksed aga hetkel, kui tekib lepingujärgne maksekohustus.

Kõik maksebilansitehingud kajastatakse üldjuhul *turuhindades*.

Maksebilansi koostamisel lähtutakse *kahekordse kirjendamise põhimõttest*. Igal tehingul on kaks võrdse summana, kuid erineva märgiga kajastuvat poolt: *kreedit* (+) ja *deebet* (-). Kreedit näitab meie kasutuses olevate finantsressursside suurenemist, deebet aga kõnealuste ressursside kasutamist (vt tabel 3.1).

Ideaaljuhul peab seega maksebilansi kõigi kirjade summa võrduma nulliga. Maksebilansi koostamise keerukuse ning ulatuse tõttu tekivad statistilise info kogumisel aga alati ebatäpsused. Viimaseid kajastatakse maksebilansi tasakaalu viimiseks *vigade ja täpsustuste* kirjel.

⁶ Maksebilansi standardesituses näidatakse reservide kontot tavaliselt finantskonto koosseisus, kuid analüütilises esituses on reservid näidatud iseseisva kontona.

Tabel 3.1. *Kreedit ja deebet*

	Ressursside suurenemine	Ressursside kasutamine
	Kreedit --	Deebet +
Jooksevkonto	Kaupade eksport	Kaupade import
	Teenuste müük	Teenuste ostmine
	Tulude sissevool	Tulude väljavool
	Ülekannete sissevool	Ülekannete väljavool
Kapitalkonto	Kapitaliülekannete sissevool	Kapitaliülekannete väljavool
Finantskonto	Välisnõuete vähenemine	Välisnõuete suurenemine
	Väliskohustuste suurenemine	Väliskohustuste vähenemine
Reservide konto	Reservide vähenemine	Reservide suurenemine

Maksebilansi standardesituse kohaselt kajastatakse jooksevkontol ning kapitalikontol kõigi kirjete deebet- ja kreditkäibed eraldi. Finantskontol ja reservide kontol tuuakse välja üldjuhul üksnes *netokirjed* (deebet- ja krediti summa), kuigi alates 2003. aastast on finantskonto teatud instrumentide puhul kättesaadavad ka deebet- ja kreditkäibed.

RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSIITSIOON

Rahvusvaheline investeerimispositsioon (-seis) on riigi kõigi institutsionaalsete sektorite finantsvarade ja finantskohustuste konsolideeritud koondbilanss ehk varade ja ressursside seis teatud kuupäeva seisuga, väljendatuna selle kuupäeva turuhindades.

Kuna konsolideerimisel sektoritevahelised ja -sisesed nõuded ja kohustused vastastikku taanduvad, kajastab rahvusvaheline investeerimispositsioon vaid riigi kui terviku *välisnõudeid* ja *-kohustusi*. Investeerimispositsioon erineb klassikalisest bilansist selle poolest, et selles ei võeta arvesse Eestis asuvat residentidele kuuluvat reaalarva ja omakapitali. See on ka põhjus, miks investeerimispositsioon pole tasakaalus.

Netoinvesteerimispositsioon on riigi kõigi institutsionaalsete sektorite välisaktivate ning välispassivate vahe. Kui välisnõuded ületavad väliskohustusi, siis on riigi netoinvesteerimispositsioon *positiivne* ning näitab ülejäänud maailma netovõlga antud riigile. *Negatiivne* netoinvesteerimispositsioon näitab aga antud riigi võlga ülejäänud maailmale.

Otseinvesteeringuettevõtja ja otseinvesteeriija vahelised nõuded ja kohustused kajastatakse maksebilansi-statistikas kokkuleppeliselt *netopõhimõttel* (*directional principle*):

- Eestisse tehtud otseinvesteeringutest (kohustustest) arvatakse maha kõik otseinvesteeringuettevõtja nõuded otseinvesteeriijatele;
- Eestist välismaale suunatud otseinvesteeringutest (nõuetest) arvatakse maha kõik otseinvesteeriijate kohustused otseinvesteeringuettevõtjate ees.

Investeerimispositsiooni koostamisel järgitakse samu põhimõtteid ja definitsioone, mida maksebilansi puhul. Neist olulisemad on *tekkepõhine arvestusprintsip* ning seisude kajastamine positsiooni koostamise päeva *turuhindades* või *õiglasel väärtuses*.

Kuna rahvusvaheline investeerimispositsioon kajastab varade seisu teatud ajahetkel, siis on investeerimispositsiooni kirjete väärtused *varumuutujad*.

VÄLISVÕLG

Välisvõlastatistika koostamise aluseks on rahvusvahelises investeerimispositsioonis kajastatud välisnõuded ja -kohustused, mis on oma olemuselt võlad, st millega kaasneb tagasimaksmise kohustus. Võlaarvestusse ei kuulu aktsia- või osakapitali tehtud otse- ja portfelliinvesteeringud ning reinvesteeringud (taasinvesteeringud) tulud (eelmistel perioodidel jaotamata kasum/kahjum ja omakapitali reservid). Samuti ei arvata välisvõla hulka ka keskpanga kullavarusid ja SDR*e* (*special drawing rights*)⁷.

Välisvõlga iseloomustavatest näitajatest on olulisemad:

- **koguvälisvõlg (brutovälisvõlg)**, mis summeerib kõikide institutsionaalsete sektorite võla iseloomuga väliskohustused;
- **netovälisvõlg**, mis näitab riigi kõikide institutsionaalsete sektorite tagasimaksmisele kuuluvate, st võla iseloomuga välisnõuete ja -kohustuste vahet.

Erinevalt rahvusvahelisest investeerimispositsioonist, kus otseinvesteeringud kajastatakse *netopõhimõtte* alusel, ei vähenda residentse otseinvesteeringuettevõtja poolt otseinvesteeringule antud laenu otseinvesteeringukohustust, vaid need viiakse võlaarvestuses bilansi nõuete poolele. Sarnaselt eeltoodule ei arvata ka Eesti residentide välismaal asuvatelt otseinvesteeringuettevõtjatelt saadud laene maha Eesti otseinvesteeringunõuetest välismaal, vaid liidetakse need võlakohustustega.

Nagu rahvusvahelise investeerimispositsiooni puhul on ka välisvõla seisuga peegeldavad näitajad *varumuutujad*.

PÕHIMÕISTED

- **Resident:**
  - 1) Eesti Vabariigi riigiorganid ja asutused kõige laiemas tähenduses (seadusandlik, täidesaatev ja kohtuvõim ning nende asutused, põhiseaduslikud institutsioonid), samuti kohalikud omavalitsusüksused ja nende asutused;
  - 2) välisriikides asuvad Eesti diplomaatilised, konsulaar- ja teised ametlikud esindused, samuti muud majandus- ja kommertstegevusega mittetegelevad Eesti asutuste ja organisatsioonide esindused välismaal;
  - 3) Eesti Vabariigi seadustega loodud avalik-õiguslikud juriidilised isikud ja nende asutused;
  - 4) Eestis registreeritud eraõiguslikud juriidilised isikud;
  - 5) Eestis registreeritud välismaa juriidiliste isikute filiaalid ja esindused;
  - 6) Eestis elavad Eesti kodanikud;
  - 7) Eestis elavad välismaalased, kellel on alaline elamisluba;
  - 8) Eestis elavad välismaalased, kellel on tähtajaline elamisluba vähemalt üheks aastaks;
  - 9) välisriigis õppivad või ravil viibivad Eesti kodanikud, sõltumata õpingute või ravi kestusest;
  - 10) välisriigis viibivad, immunitaeti ja diplomaatilisi privileege kasutavad Eesti Vabariigi diplomaadid, sõjaväelased, konsulaar- ja teiste ametlike esinduste töötajad ja nende perekonnaliikmed.
- **Mitteresident:** kõik ülejäänud isikud, kes pole hõlmatud mõistega *resident*.
- **Institutsionaalsed sektorid** on välissektori statistikas jaotatud alljärgnevalt:
  - *valitsemissektor* – kesk- ja kohalike omavalitsuste haldusalasse kuuluvad riigivalitsemis- ning riigikaitseorganid; kesk- ja kohalike omavalitsuste eelarvest finantseeritavad teadus-, uurimis-, tervishoiu-, sotsiaalhooldus-, haridus-, kultuuri- ja spordiasutused ning riiklikud fondid ja sihtasutused;

⁷ Vt kirjete sisu, reservid lk 47.

- *rahandusinstituutsioonid* – Eesti Pank kui riigi keskpank;
  - *krediitiasutused* – Eesti Panga litsentsi omavad äriühingud, mille peamiseks ja püsivaks tegevuseks on avalikkuselt rahaliste hoiuste ja muude tagasimakstavate vahendite kaasamine ning oma arvel ja nimel laenude andmine või muu finantseerimine;
  - *muud sektorid* – ülejäänud valitsemis- ja erasektori äriühingud (kindlustusandjad, investeerimisfondid, laenu-hoiuühingud, muud finantseerimisasutused ning kõik ülejäänud eelnevalt mainimata äriühingud (aktsiaseltsid, osaühingud, usaldusühingud, tulundusühingud, füüsilisest isikust ettevõtjad), mittetulundusühingud ning kodumajapidamised.
-
- **F.o.b.** (ingl k *free on board*) hind – kauba rahvusvaheline tarneklausel, mis näitab kauba maksumust ning kulutusi, mis on seotud kauba veo ja kindlustamisega eksportiva maa tollipiirini.
  - **C.i.f.** (ingl k *cost, insurance, freight*) hind – kauba rahvusvaheline tarneklausel, mis näitab kauba maksumust ning kulutusi, mis on seotud kauba veo ja kindlustamisega importiva maa tollipiirini.
  - **Normaaleksport** – Eestis toodetud kaupade ja Eesti juriidilistele isikutele kuuluvate kaupade väljavedu, mis ei hõlma töötluskaupade väljavedu.
  - **Normaalimport** – kaupade sissevedu Eestisse sisetarbimiseks, mis ei hõlma töötluskaupade sissevedu.
  - **Pikaajaline kapital** – nõuded või kohustused lepingujärgse tähtajaga üle ühe aasta.
  - **Lühiajaline kapital** – nõuded või kohustused lepingujärgse tähtajaga kuni üks aasta (kaasa arvatud).
  - **Otseinvesteeriija** – investor, kes omab otseinvesteeringuettevõtja olulist osalust, mis moodustab 10% ja enam investeeringuettevõtja aktsia- või osakapitalist.
  - **Otseinvesteeringuettevõtja** – ettevõtja, milles investor ehk otseinvesteeriija omab olulist osalust.
  - **Aktsia** – omandiõigust tõendav väärtpaber, mis tõendab selle omaniku õigust osale aktsiaseltsi varast ja kasumist ning annab selle omanikule (aktsionäridele) õiguse osaleda aktsionäride üldkoosolekul, kasumi ja aktsiaseltsi lõpetamisel allesjäänud vara jaotamisel ning muud seaduse ja põhikirjaga ettenähtud õigused.
  - **Osa** – osalemisõigust tõendav väärtpaber, mis näitab selle omaniku (osaühingu liikme) õigust osale osaühingu kapitalist. Osa annab osanikule õiguse osaleda osaühingu juhtimises ning kasumi ja osaühingu lõpetamisel allesjäänud vara jaotamisel, samuti muud seaduses ja põhikirjas ettenähtud õigused.
  - **Võlakirjad** on reeglina pikaajalised, nende omanike nõudeõigust tõendavad väärtpaberid, mis sisaldavad laenuvõtja kohustust maksta laen kokkulepitud tähtajal laenuandjale tagasi ning tasuda intressid.
  - **Rahaturuinstrumendid** – rahaturul kaubeldavad, kõrge likviidsuse ning madala intressi- ja krediidiriskiga lühiajalised võlakohustused, mis on tavaliselt diskonteeritavad (st mille nimiväärtuse maksab emitent laenu põhisummana investorile tagasi väärtpaberi kustutustähtajal ning mille intressi moodustab väärtpaberi väljaandmis- ja tagasiostuhinna vahe), rahaturuinstrumentidena on vaadeldavad riigikassa võlaväärtpaberid (*treasury bills*), laenusertifikaadid (*certificates of deposit*), kommertspaberid jms.
  - **Lühiajaline positsioon** – netoinvesteeriimispositsioon, mille arvestuse aluseks on lühiajaline kapital (lühiajalised välisnõuded ja -kohustused). Keskpanga reserve loetakse nende iseloomu tõttu kokkuleppeliselt lühiajalisteks.

- **Pikaajaline positsioon** – netoinvesteeringu positsioon, mille arvestuse aluseks on pikaajaline kapital (pikaajalised välisnõuded ja -kohustused). Otseinvesteeringuid loetakse nende iseloomu tõttu kokkuleppeliselt pikaajalisteks.
- **Kapitalirent** – laen (renditehing) vara soetamiseks tingimusel, et krediidiobjekt jääb vara maksumuse ja intresside kustutamiseni rendileandja omandusse.
- **Repitehing** – laen väärtpaberite tagatisel.

KIRJETE SISU

- **Väliskaubanduskonto** – arvestab seda osa kaupade sisse- ja väljaveost, mis võtab osa sisemajanduse koguprodukti moodustamisest. Selleks on
  - import rahvuslikuks tarbimiseks – vabaks ringluseks imporditud kaubad, mille puhul kauba eest maksavad residendid;
  - rahvuslik eksport – eksport, mille müügist laekub tulu residentidele;
  - kaupade töötlemisega seotud kaupade sisse- ja väljavedu.

Eesti väliskaubandusbilansi koostamise aluseks on ametliku väliskaubandusstatistika *põhikaubanduse süsteem (special trade system)*, mille järgi kaubad võetakse arvele siis, kui nad ületavad sisekäibe ehk vaba ringluse piiri⁸. Eksport ei sisalda eelnevalt tollilattu imporditud kaupade taasväljavedu ega vormistamist vee- ja õhusõidukite varudeks. Import ei sisalda imporditud kaupade tolliladustamist, lisatud on aga kaupade tarned tollilaost vabaks ringluseks ja töötluks. Kuna ametliku väliskaubandusstatistika ja tollistatistika koostamine ei ole kooskõlas maksebilansi koostamise põhimõtetega (import *c.i.f.* hindades, residentsuse printsiip vs territoriaalsuse printsiip jne), tehakse maksebilansi vajalikud täiendused, millest olulisemad on

- tollis deklareerimata kaubad, mis ei ole ületanud sisekäibe piiri, kuid mis on olnud maksebilansitehingute objektiks (nt välisvetes püütud kala);
- transpordivahenditele välisriigis viibimise vältel ostetud kaubad: kütus, proviant, müügikaup jms;
- ostetud ja müüdnud kapitalikaupade remonditeenus;
- impordi ümberarvestus *f.o.b.* hinda, st kauba veo- ja kindlustuskulude lahutamine;
- hinnangud varimajandustegevuse kohta.

- **Teenuste konto** kajastab Eesti residentide poolt mitteresidentidele müüdavaid ja neilt ostetavaid teenuseid:
  - *veoteenused* – reisijateveo-, kaubaveo- ning muud veoteenused olulisemate veondusliikide (mere-, õhu- ja muu transport) lõikes;
  - *reisiteenused* – kajastavad turistide ja ühepäevaküllastajate reisipakettidele ning reisi sihtriigis kaupadele ja muudele teenustele tehtud kulutusi. Reisiteenused sisaldavad lisaks eeltoodule ka kulutusi haridusele ja raviteenustele sihtriigis. Kui üldjuhul loetakse turismiks välismaal viibimist kuni ühe aasta jooksul, siis õppurite ja ravivajajate puhul ajaline piirang puudub. Turismi eristab reisiteenustest asjaolu, et rahvusvahelise tava järgi turismiteenuseks peetavaid rahvusvahelisi reisijateveo teenuseid kajastatakse maksebilansis veoteenuste kirjetel;
  - *side- ja kommunikatsiooniteenused* – maksed telekommunikatsiooniteenuste (tele- ja raadioside, telegraafside, teleksi- ja faksiside, satelliit- ja kaabeltelevisioon, elektronpost jms) ja posti- ning kulleriteenuste (postisaadetiste pakkimine, lähetamine, vedu ja kättetoimetamine, postkastide rent jms) eest;

⁸ Kasutusel on ka *üldkaubanduse süsteem (general trade system)*, mis registreerib kaupade liikumist üle tollipiiri. Maksebilansi koostamise seisukohalt pole selline lähenemine sobiv, kuna hõlmab ka mitteresidentidele kuuluva kauba liikumist läbi Eesti tolliladude.

- *ehitusteenused* – hõlmab üldjuhul residentide ehitustööde maksumust, mis on seotud ehitusobjektidega välisriigis ja mitteresidentide ehitustööde maksumust, mis on seotud ehitusobjektidega Eestis. Ehitusteenustena käsitletakse objekte või töid üldjuhul lõpetamistähtajaga kuni üks aasta, pikemaid projekte kajastatakse otseinvesteeringutena;
  - *kindlustusteenused* – elu- ja kahjukindlustuslepingute (-poliiside) sõlmimisel saadavad ja makstavad teenustasud, samuti kahjukäsitluskulud, kindlustusekspertiisid jne. Kahjukindlustuslepingute kohaseid kindlustuspreemiaid ja väljamakstud kahjutasusid kajastatakse ülekannete bilansis, elukindlustuslepingute järgseid sisse- ja väljamakseid kajastatakse finantskontol muu pikaajalise kapitali kirjetel;
  - *finantsteenused* – finantsvahendus- ja selle abiteenused (välja arvatud kindlustus), mis on seotud panganduse ja väärtpaberivahenduse komisjoni- ja teenustasudega, varahaldusega, kliiringuga, deponooriumiteenustega, finantsnõustamisega jms;
  - *arvuti- ja infoteenused* – maksed andmebaaside kasutamise ja arendamise, andmetöötluse ja programmeerimise, riistvarakonsultatsioonide, tarkvara juurutamise jms eest; samuti uudisteagentuuride teenused;
  - *autoriõigus- ja litsentsitasud* – maksed autoriõiguste, litsentside, frantsiiside, müügiõiguste, tööstusprotsesside või muu intellektuaalomandi kasutamise eest;
  - *äri- ja kaubandusteenused* – kaubamaaklerite ja -vahendajate komisjoni- ja teenustasud. Kaubandusteenuseks on residentide poolt välisriigis ostetud kaupade maksumuse ja nende poolt samal perioodil välisriigis edasimüüdud kaupade maksumuse vahe. Tingimuseks on, et kaup ei sisene (ei välju) aruandva riigi territooriumile(-lt);
  - *kasutusrent* – rendimaksud, kus rentnik kasutab lepinguperioodi kestel vara ning lepingu lõppedes tagastab selle rendileandjale;
  - *muud äriteenused* – äriteenused, mis on seotud konsultatsioonidega (õigusabi, raamatupidamine, audit, juhtimiskonsultatsioonid jne), suhtekorralduse ning turundusega (reklaam, arvamus- ja turu-uuringud jne) või muude tehniliste teenustega (jäätmekäitlus, keskkonnakaitse, arhitektuurilised ja inseneritehnilised lahendused, trükiteenused jne);
  - *kultuuri- ja ajaviiteteenused* – raadio, televisiooni ning filmindusega seotud audiovisuaalsed teenused, kontserdi- ja muude ürituste korraldamine, esinemistasud ja -honorarid, näituse- ja muuseumiväljapanekute korraldamine, produtsenditeenused ning muud spordi-, kultuuri- ja vaba aja teenused;
  - *valitsusteenused, mis ei sisaldu mujal* – muud valitsusasutuste poolt osutatud teenused, mis on seotud saatkonna- ja konsulaarteenustega ning sõjaväe- ja muude avaliku sektori poolt pakutavate teenustega, samuti riigilõivud ja teenustena saadav ning osutatav välisabi (välisabi vt ka jooksevülekannete konto).
- **Tulude konto** näitab tootmistegurite (kapital ja tööjõud) kasutamisega ja kasutada andmisega seotud tulusid. Vastavalt sellele jagunevad tulud kahte rühma:
    - a) *kompensatsioonid töötajatele*, milleks on tööjõutulu (makstavad ja saadavad brutopalgad ja töötasud);
    - b) *investeeringutulu*, mis kajastab üldjuhul välisinvesteeringute (otse-, portfelli- ja muude investeeringute ning reservide) nõuetelt saadavaid ja kohustustelt makstavaid tulusid (intressid, dividendid jm omanikutulu). Investeeringutuluna on käsitletav ka otseinvesteeringuna kajastuv *reinvesteeringud (taasinvesteeringud) tulu*, mis kujutab endast investeeringu suurusele vastavat proportsionaalse osa muutust investeeringuettevõtja jaotamata kasumis. Tuludena ei arvestata realiseeritud ja realiseerimata kursi- ja hinnavahedest tekkinud raamatupidamislikke finantstulusid, kuna maksebilansis kajastatakse finantsinstrumentide liikumist nende turuhinnas. Viimane koosneb raamatupidamislikult aga soetusmaksumuselt ning realiseeritavast kursi- ja/või hinnakasumist/-kahjumist.
  - **Jooksevülekannete konto** kajastab kõiki ülejäänud majandustehingud, mis on seotud residentide poolt kasutada oleva kogutulu kujunemisega, kuid ei sisaldu muudel jooksevkonto kirjetel. Jooksevülekanne on oma olemuselt ühepoolne, st rahaülekandele ei pea järgnema (või eelnema)

kaubasaadetist või mõne teenuse osutamist ning see pole samas ka tulu tootmistegurite kasutamise eest. Jooksevülekanded on seotud tavaliselt maksude, trahvide, toetuste, finantsannetuste, pärandvara, liikmemaksude, kindlustuspreemiate ja kahjutasudega. Jooksevülekannete kirjetel kajastatakse vastukirjetena ka välisabina saadud ja osutatud teenuste ning kaupade maksumust.

Jooksevülekannete konto vaatleb rahavoogusid kahe institutsionaalse sektori lõikes:

- a) *valitsemissektor*;
- b) *muud sektorid*.

Valitsemissektori ülekannete all mõistetakse neid summasid, mis on seotud Eesti avaliku sektori poolt saadud ja makstud ülekannetega. Muude sektorite (eraülekannete) koosseisus olevad *töötajate rahaülekannete* kirjel näidatakse üle 1-aastase töölepinguga välisrühmitajate rahasaadetised koduriiki.

- **Kapitaliülekanded** on sarnaselt jooksevülekannetega ühepoolsed, kuid saadavad või makstavad summad ei muuda otseselt residentide kasutatavat kogutulu. Enamlevinud kapitaliülekanded on
  - a) mitmesugused maksed rahvusvahelistest fondidest infrastruktuuriobjektide ehituse finantseerimiseks;
  - b) migrantide ülekanded;
  - c) mittetootmislike mittefinantsiliste immateriaalsete varade (intellektuaalomandi) soetamine ja müük (frantsiisid, müügiõigused, kaubamärgid, tööstusprotsessid jms);
  - d) võlgade andeksandmine või mahakandmine.

Kapitalikonto vaatleb rahavoogusid kahes lõikes:

- a) *valitsemissektor*;
- b) *muud sektorid*.

- **Otseinvesteeringutena** käsitletakse Eesti maksebilansis investeeringuid, millega kaasneb investori oluline osalus, mis moodustab 10% ja enam investeeringuettevõtja aktsia- või osakapitalist⁹. Vastavalt rahvusvahelistele standarditele kajastatakse otseinvesteeringutena ka laenusuhteid ja muid rahapaigutusi ettevõtja ja samasse konsolideerimisgruppi kuuluvate ettevõtjate vahel.

Otseinvesteeringute konto jaguneb alljärgnevateks kirjeteks:

- a) otseinvesteeringuettevõtjate *aktsia- või osakapital*;
- b) *reinvesteeritud* ehk *taasinvesteeritud tulu* – kapitaliosaluse meetodil arvestatud otseinvesteeringuettevõtjale kuuluv proportsionaalne osa otseinvesteeringuettevõtja vabas omakapitalis (jaotamata kasum, vaba reservkapital) ning kohustuslikus reservkapitalis;
- c) *muu otseinvesteeringukapital* – otseinvesteeringuettevõtja ja otseinvesteeringuettevõtja vahelised laenude, võlaväärtpaberite või kaubanduskrediidiga seotud nõuded ja kohustused.

- **Portfelliinvesteeringute** kontol kirjendatakse nõuete ja kohustuste lõikes väärtpaberinvesteeringud, mis jaotatakse alljärgnevalt:
  - a) *omandiväärtpaberid* – väärtpaberinvesteeringu ettevõtte (aktsia- või osakapitali), millega ei kaasne olulist osalust, st see moodustab vähem kui 10% ettevõtja põhikapitalist ning investeeringufondide osakutest;
  - b) *võlaväärtpaberid* – võlanõuet tõendavad võlakirjad ja rahaturuinstrumentid.Portfelliinvesteeringud kajastatakse maksebilansis institutsionaalsete sektorite lõikes.

⁹ Idee kohaselt on otseinvesteering selline rahapaigutus, millega kaasneb investori oluline osalus ning otsustav hääleõigus otseinvesteeringuettevõtja juhtimisel, sõltumata konkreetsest osaluse määrast. Kuna antud lähenemisviis ei taga konkreetse investeeringu ühesugust käsitlust investeeringu teinud ning selle saanud riikides, on statistikavigade vähendamiseks rahvusvaheliselt soovituslik kasutada 10%list piirmäära (*OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, 1996*).

- **Tuletisinstrumentid** on omandamis-, vahetamis- või võõrandamisõigust või -kohustust väljendavad, kaubeldavad väärtpaberid, mille alusvaraks on mingi finantsinstrument, indeks või kaup, ning mis võimaldavad turgudel finantsriskidega kaubelda. Enamlevinud tuletisinstrumentid on *optsioonid*, *forvardid*, *futuurid* ja *swapid*. Maksebilansis kajastatakse tuletisinstrumente institutsionaalsete sektorite lõikes, nõuded ja kohustused eraldi.
- **Muud investeeringud** on kõik ülejäänud investeeringud, mis ei ole otse- või portfelliinvesteeringud ega seotud tuletisinstrumentidega:
  - *kaubanduskrediit* – müüdud kaupade ja teenuste eest laekumata või tasumata summad ning ettemaksud, mis kajastatakse tekkepõhiselt nii maksebilansi kui rahvusvahelise investeerimispositsiooni arvestuses;
  - *laenu* – lühi- ja pikaajalised laenusuhted, kui need ei ole seotud otseinvesteeringutega. Laenu dena käsitletakse ka *kapitalirenti* ning *repotehinguid*.
  - *sularaha ja hoiused* – nõuetena kajastatakse residentide käsutuses olevat välissularaha ning välisriigi krediidasutustes olevaid hoiuseid. Kohustuste poole moodustuvad mitteresidentide valduses olevad Eesti kroonid sularahana ning nende Eestis krediidasutustes olevad hoiused.
  - *muud nõuded ja kohustused* – muud tähtjaks laekumata või tasumata summad (muu debitoorne ja kreditoorne välisvõlgnevus), mis tulenevad tekkepõhisest majandusarvestusest, samuti muud teiste kirjetega mitteseotud nõuded ja kohustused. Sellel kirjel kajastatakse ka kindlustusseltside poolt kogutud elukindlustuspreemiate eraldisi ning nende väljamakseid.
- **Reservid** – riigi keskpanga kulla- ja välisvaluutareservid, mis moodustavad Eesti rahasüsteemis krooni kattevara. Reservideks loetakse üldjuhul keskpanga kõrge likviidsusega kaubeldavaid välisaktiivaid, mis näidatakse järgnevatel kirjetel:
  - a) *rahaline kuld* – kullana hoitavad reservvarad;
  - b) *SDRid* – *special drawing rights* ehk laenamise eriõigus on Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) arveldusühik, mille väärtuse aluseks on neljast valuutast (USD, EUR, JPY ja GBP) koosnev korv. Igale RVFi liikmesriigile avatakse SDRi konto, mida kasutatakse laenu tehingute ja mitmesuguste muude sellega seotud tehingute läbiviimiseks liikmesriigi ja RVFi vahel;
  - c) *välisvaluuta* – välisvaluuta või sellega võrdväärsed reservvarad: välissularaha ja valuutahoiused, omandiväärtpaberid, võlakirjad ja rahaturuinstrumentid ning tuletisinstrumentid;
  - d) *muud nõuded* – muud likviidsed välisaktiivad.

MAKSEBILANSI KOOSTAMISE SÜSTEEM

Maksebilansi koostamise maailmapraktikas on kasutusel kolm põhimõtteliselt erinevat süsteemi ning nende kombinatsiooni:

- **küsitluste süsteem** (*survey system, transaction-based system*);
- **rahavoogude süsteem** (*settlements system, cash-based system*);
- **administratiivne süsteem** (*administrative system*);
- **kombineeritud süsteem** (*mixed system*).

Küsitluste süsteem põhineb infol, mis on kogutud erinevate statistiliste küsitlusvormide ja uuringute abil. Lähtuvalt vajadusest, uuritavast valdkonnast ning konkreetse riigi iseärasustest kasutatakse nii väljavõttelisi kui ka kõikseid vaatlusi. Küsitlusvormid järgivad oma ülesehituselt kas maksebilansi või finantsaruannete struktuuri ja raamatupidamisarvestuse põhimõtteid. Küsitluste süsteemi eeliseks on selle paindlikkus, kuid teisest küljest raskendab statistiliste vaatluste läbiviimist nende kõrge hind, madal vastamismäär ning väike operatiivsus. Küsitluste süsteemi edukamate kasutajate hulka kuuluvad peamiselt Angloameerika riigid: Austraalia, Uus-Meremaa, Suurbritannia, Iirimaa, Ameerika Ühendriigid ja Kanada, kuid ka Soome ja Holland.

Rahavoogude süsteem tugineb residentsete krediidasutuste kaudu sooritatavate rahvusvaheliste maksete kogumisel, kodeerimisel ja töötlemisel. Vastavalt tehingu kirjeldusele antakse sooritatud maksetele või laekumistele kas kliendi, krediidasutuse või keskpanga poolt tehingukoodid, mis vastavad maksebilansi struktuurile. Rahavoogude süsteem võimaldab koguda detailset ja operatiivset infot, kuid on samas piiratud: rahavoogudes ei kajastu tekkepõhine arvestus, sageli puudub tehingu kirjeldus või maksebilansikood, esineb tasaarveldusi ning rahavood ei võimalda ka positsioonide kalkuleerimist. Rahavoogude süsteem on kasutusel paljudes Euroopa riikides nagu Prantsusmaa, Itaalia, Portugal, Hispaania, Küpros jne.

Administratiivne süsteem kasutab infoallikana erinevate ametkondade poolt juba eelnevalt kogutud andmeid. Sellise süsteemi kasutamine eeldab avaliku sektori täielikku kontrolli välistehingute üle. Riike, mille maksebilanss põhineb üksnes administratiivsel infol, on vähe, kuid suuremal või vähemal määral kasutatakse seda peaaegu kõiges maades. Administratiivse süsteemi oluline puudus on nõrk kontroll andmete kvaliteedi üle.

MAKSEBILANSI KOOSTAMINE EESTIS

Eesti oli endiste NL vabariikide seas esimene, kes alustas 1992. aastal riigi maksebilansi koostamist. Tolleaegse pangandussüsteemi nõrkuse tõttu võeti kasutusele küsitluste süsteem. Kuna pidevalt muutuvast majanduskeskkonnas ei olnud viimane küllalt paindlik, uuriti võimalusi kasutada maksebilansi koostamisel ka rahavooge. Rahavoogude süsteem kui lisainfoallikas käivitus 1994. aastal.

Tänaseks on Eestis välja kujunenud oma maksebilansi koostamise *kombineeritud süsteem*, otseste eeskujudeta teistest riikidest. Kaks paralleelselt toimivat infobaasi täiendavad teineteist ning lihtsustavad vigade avastamist. Nende sidumine administratiivse infoga tagab ühtlasi koostatavate dokumentide (maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon jne) parema kvaliteedi, mis on väga avatud ning madala kontsentreeritusega majandusruumi tingimustes tavaliselt raskendatud. Eestile annab suure eelise ka riigi väiksus.

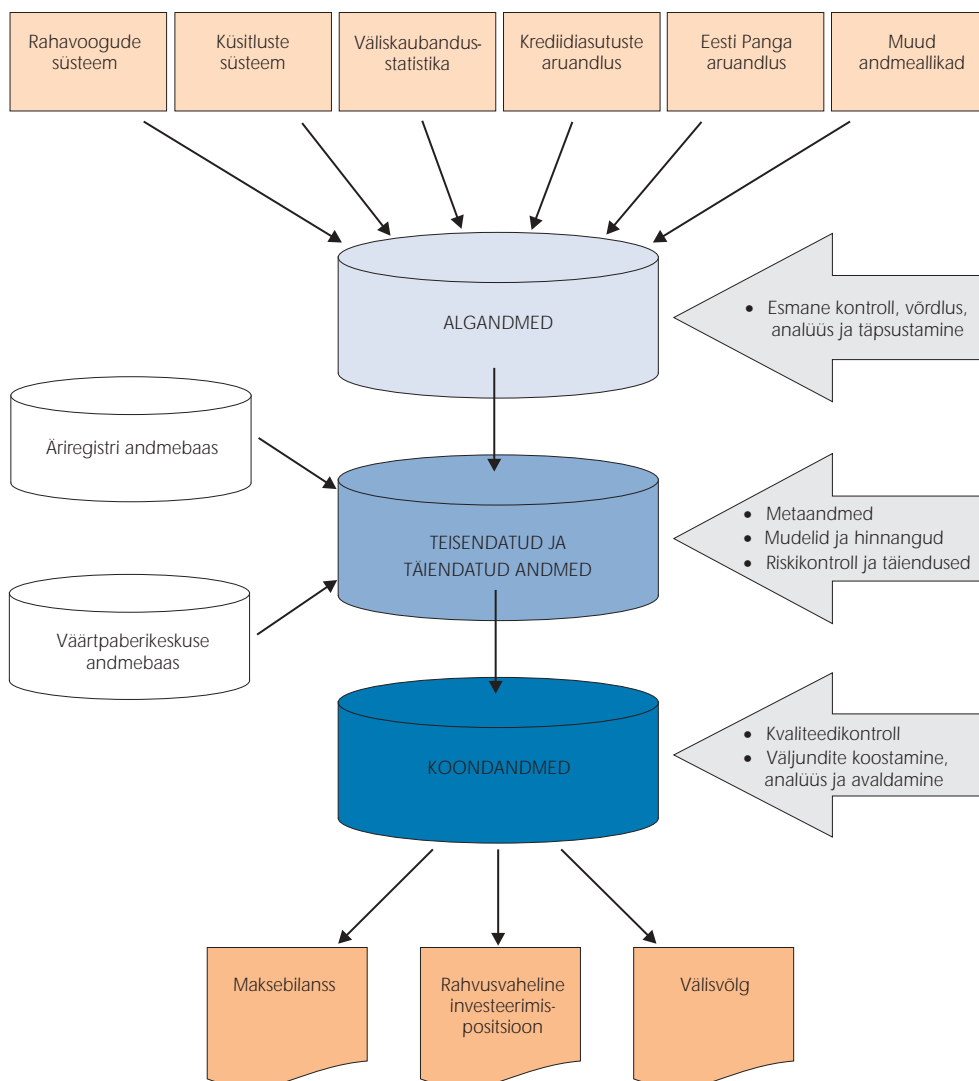
Maksebilansi ja välissektori muu kvartaalse statistika puhul omab suurt tähtsust küsitluste süsteem, mille eeliseks on tekkepõhise info ning rahavoogudes kajastamata näitajate kogumise võimalus (nt kaubanduskrediit, reinvesteeringud tulu). Seda täiendab rahavoogude abil kogutav info. Kuiste maksebilansside koostamisel on aga tänu oma operatiivsusele asendamatuks infoallikaks just rahavood, mida täiendatakse mitmesuguste ökonomeetriliste mudelite abil. Kuiseid maksebilansinäitajaid, mille avaldamine tuleneb Euroopa Liidu nõuetest, hakati Eestis avaldama alates 2002. aastast.

Erinevaid küsitlusvorme on hetkel kasutusel kaheksa, mille abil kogutakse kvartaalset infot ca 3200 äriühingult. Kvartaalne rahavoogude süsteem hõlmab ca 65 000 maksebilansi koostamise aspektist olulist tehingut, mille info saabub nn avatud süsteemi kaudu (*open system*): keskpanga jõuab maksedokumentidel info vaid tehingute ühe poole – deebet või krediti – kohta¹⁰.

Eeltoodud põhiallikatele lisandub info paljudest muudest kanalitest: Statistikaameti väliskaubandusstatistika ja muud küsitlused, avaliku sektori aruanded, Väärtpaberikeskuse andmed, info keskäriregistrist, Eesti Panga raamatupidamisregisrtritest jne. Lisaks olemasolevale infole korraldatakse ka valikvaatlusi, antakse hinnanguid ning kasutatakse ökonomeetrilisi võtteid.

Eesti kvartaalse maksebilansi koostamise mudelist ja alginformatsiooni allikatest annavad ülevaate joonis 3.1 ja tabel 3.2.

¹⁰ Eestis kehtiva rahvusvaheliste maksete deklareerimise ja maksebilansistatistika koostamiseks vajalike andmete esitamise korra kohaselt on residendist makse algataja või residendist makse saaja kohustatud deklareerima kõik rahvusvahelised maksed, mille summa on 200 000 krooni või rohkem või vastav väärtus välisvaluutas. Deklareerimine seisneb maksetele tehingukoodi omistamises ja tehingu teise osapoole residentsuse määramises.

Joonis 3.1. Maksebilansi koostamise süsteem

Tabel 3.2. Maksebilansistatistika koostamiseks kasutatava alg- ja koondinformatsiooni ulatus ja andmete laekumise sagedus

Aruande nimi	Sihtgrupp / aruande sisu	Sagedus	Tähtaeg peale aruandeperioodi	Valimi suurus / andmeallikate arv
KÜSITLUSTE SÜSTEEM				
Vorm 2	Välisosalusega äriühingud	kvartal	20 päeva	1550
Vorm 3	Välisosalusega veendusäriühingud	kvartal	20 päeva	200
Vorm 4	Välisosalusega veendusäriühingud	kvartal	20 päeva	150
Vorm 5	Investeeringufondid (fondivalitsejad)	kvartal	20 päeva	36
Vorm 6	Välisosalusega äriühingud	kvartal	20 päeva	1150
Vorm 7	Välismajandustegevusega välisosalusega äriühingud	kvartal	20 päeva	70
Vorm 9	Kindlustusseltsid ja -vahendajad	kvartal	20 päeva	16
Vorm 10	Muud finantsvahendajad	kvartal	20 päeva	24

Aruande nimi	Sihtgrupp / aruande sisu	Sagedus	Tähtaeg peale aruandeperioodi	Valimi suurus / andmeallikate arv
RAHAVOOGUDE SÜSTEEM				
Rahavoogude süsteemi aruandlus vastavalt rahvusvaheliste maksete deklareerimise korrale	Krediitdiasutustes deklareeritud rahvusvahelised laekunud maksed	15 päeva	7 päeva	7
	Krediitdiasutustes deklareeritud rahvusvahelised lähetatud maksed	15 päeva	21 päeva	7
	Rahvusvaheliste maksete koondaruanne	kuu	7 päeva	7
ADMINISTRATIIVNE INFORMATSIOON				
KREDIIDIASUTUSED				
Ressursside jääkide aruanne	Krediitdiasutuste bilansi valitud passivakirjete jäägid residentsuse lõikes detailses esituses	kuu	5 päeva	7
Laenude jääkide aruanne	Krediitdiasutuste bilansi valitud aktivakirjete jäägid residentsuse lõikes detailses esituses	kuu	5 päeva	7
Kasumiaruanne	Krediitdiasutuste tulude-kulude jaotus residentsuse lõikes	kvartal	10 päeva	7
Mitteresidentidele müüdnud ja neilt ostetud teenused	Krediitdiasutuste valitud tulu-kulu kirjete laiendatud esitus mitteresidentide osas	kvartal	10 päeva	7
Väärtpaberite aruanne	Krediitdiasutuste väärtpaberiportfelli detailne aruanne residentsuse lõikes	kuu	5 päeva	7
Bilansivälise kirjete aruanne	Krediitdiasutuste bilansivälise tegevuse aruanne	kvartal	7 päeva	7
Varahalduse ja investeerimistegevuse aruanne	Krediitdiasutuste varahalduse ja investeerimistegevusega seotud aruanne	kvartal	7 päeva	7
Tehinguliste finantsvoogude aruanne	Krediitdiasutuste bilansikirjete mitteresidentide jääkide tehinguliste muutuste aruanne	kvartal	10 päeva	7
EESTI PANK				
Eesti Panga maksebilansi aruanne	Raamatupidamisosakonna aruanne Eesti Panga bilansikirjete mitteresidentidega seotud jääkide, nende muutuste ning kasumiaruannete mitteresidentidega seotud kirjete muutuste kohta	kuu	5 päeva	1
STATISTIKAAMET				
Ametlik väliskaubandusstatistika	Tolliameti tollideklaratsioonide töödeldud, täiendatud ja grupeeritud andmed tolliprotseduuride kaupa erinevate tunnuste lõikes	kuu	esialgsed andmed 56 päeva; lõplikud andmed 70 päeva	1
Reisikorraldajate aruanne	Reisifirmade eksport-import (sh reisijateveoteenuste vahendamine); vastuvõetud ja lähetatud turistid riikide lõikes	kvartal	2 kuud	1
Majutusasutuste aruanne	Andmed majutusasutustes teenindatud turistide arvu ja käibe kohta	kvartal	2 kuud	1
JUSTIITSMINISTEERIUMI REGISTRIKESKUS				
Äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri andmebaas	Andmed Eestis registreeritud juriidiliste isikute ja nende omanike kohta	kuu	1 kuu	1
EESTI VÄÄRTPABERIKESKUS				
Väärtpaberite keskregistri andmebaas	EVKs registreeritud väärtpaberiemissioonide statistika	kuu	10 päeva	1
PIIRIVALVEAMET				
Piiriületusstatistika	Aruanne Eesti piiri ületanud inimeste kohta nende kodakondsuse lõikes	kuu	25 päeva	1

Aruande nimi	Sihtgrupp / aruande sisu	Sagedus	Tähtaeg peale aruandeperioodi	Valimi suurus / andmeallikate arv
VÄLISMINISTEERIUM				
Välisriikides asuvate diplomaatiliste teenistuste statistika	Andmed Eesti välissaatkondade ja -esinduste kulutuste, tulude ja varade kohta	kvartal	1 kuu	1
MAKSU- ja TOLLIAMET				
Maksustatistika	Andmed mitteresidentidelt Eestis kinnipeetud maksude ja residentidelt välismaal kinnipeetud maksude kohta	aasta	vastavalt vajadusele	1
TALLINNA LINNAKANTSELEI				
Välisvarade ja -kohustuste aruanne	Tallinna Linna välislaenude ja välisvarade ning nende finantstulude-kulude aruanne	kvartal	1 kuu	1
RAHANDUSMINISTEERIUM				
Välislaenude aruanne	Riiklike laenude kasutamise ja teenindamise aruanne	kuu	10 päeva	1
Välisvarade aruanne	Riigikassa varade jäägi ja perioodi muutuste aruanne	kuu	1 kuu	1
MUUD				
Avatud Eesti Fond, Migratsioonifond, Autorite Ühing, Töötukassa, Haigekassa jne				5-10

Eelkirjeldatud kombineeritud süsteem on viimasel ajal Euroopa Liidu institutsioonide heakskiidul populaarsust kogunud ka paljude teiste Euroopa riikide hulgas, kus seni kasutati infokanalina üksnes range kapitalikontrolli ajal ülesehitatud rahavoogude süsteemi.

Maksebilansistatistika koostamise õiguslikud alused

Vastavalt **Eesti Panga seaduse** paragrahvi 2 lõikele 8 vastutab Eesti Pank riigi maksebilansistatistika koostamise eest, mis on seaduse kohaselt üks tema põhiülesandeid. Sama seaduse paragrahv 34 käsitleb maksebilansistatistika koostamist, mis annab keskpangale õiguse saada tasuta Eesti maksebilansistatistika koostamiseks vajalikke andmeid kõigilt riigi- ja omavalitsusorganitelt ning Eesti territooriumil asuvatelt välismajandustehinguid sooritavatelt juriidilistelt isikutelt.

Lisaks Eesti Panga seadusele sätestab maksebilansi koostamist ka **Riikliku statistika seadus**, mille paragrahvi 4 lõike 2 alusel on Eesti Pank maksebilansistatistika koostamise osas Statistikaameti kõrval teine riiklike statistiliste vaatluste põhikorraldaja. Eesti Pangale ning andmeesitajatele laienevad kõik riikliku statistika seadusest tulenevad sätted, mis on seotud vaatluste korraldamisega, andmete esitamise kohustusega, andmekaitsega, andmete avaldamisega ning poolte vastutusega.

Tuginedes eelpool toodud seadustele, on Eesti Panga president andnud välja **määrused**, mis reguleerivad **rahvusvaheliste maksete deklareerimise ja krediidasutuste poolt maksebilansistatistika koostamiseks vajalike andmete esitamise korda** ning äriühingute maksebilansialast kvartaalset aruandlust.

Andmete konfidentsiaalsus

Kehtiva õiguskorra kohaselt tagab Eesti Pank kõigi maksebilansitehingutega seotud üksikandmete täieliku organisatsioonilise, infotehnoloogilise ning füüsilise kaitse. Kõiki andmeid kasutatakse üksnes statistilistel eesmärkidel ning need avaldatakse ainult agregeeritud kujul, identifitseerimist võimaldavate tunnusteta.

Avalikustamine ja korrigeerimispoliitika

Statistiliste andmete avalikustamisel järgitakse **Rahvusvahelise Valuutafondi andmelevi standardit** (*Special Data Dissemination Standard; SDDS*), millega Eesti ühines 1998. aasta oktoobris. Standardiga on statistikakategooriate lõikes kehtestatud miinimumnõuded andmete sisu, avaldamise perioodilisuse ning tähtaegade kohta.

- **Andmelevi.** 2004.–2005. aasta maksebilansistatistika koos pressiteadete, analüüside ning statistiliste tabelitega avaldatakse Eesti Panga koduleheküljel (<http://www.eestipank.info>) kell 12.00 vastavalt ametlikule andmete avaldamiskalendrile. Kalender järgmise aasta avaldamiskuupäevadega koostatakse septembris ning on samuti kättesaadav Eesti Panga koduleheküljel.
- **Korrigeerimispoliitika.** Vastavalt täiendava informatsiooni laekumisele ning meetodilistele muudatustele korrigeeritakse eelnevate perioodide andmeid alljärgnevalt:
  - a) *regulaarne korrigeerimine* – avaldamiskalendri kohaselt avaldatavad andmed on esialgsed ning neid korrigeeritakse järgmiste perioodide esialgse statistika avaldamisel.
    - Korrigeeritud kuuandmed avaldatakse kvartaalse statistika avaldamisel.
    - Korrigeeritud aastaandmed (sh aasta kvartalid) avaldatakse üldjuhul järgneva aasta esimese kvartali statistika avaldamisel ning neid loetakse lõplikeks.
  - b) *erakorraline korrigeerimine* – erandjuhtudel, oluliste vigade ilmnemisel või meetodikamuutuste tagajärjel tekkinud võrreldamatuse kõrvaldamiseks korrigeeritakse andmeid tagasiulatuvalt kaugemale kui üks aasta, millest informeeritakse avalikkust vastava viitega.
- **Arvestusühik ja konverteerimine.** Maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni arvestusühikuks on Eesti kroon (EEK). Muudes valuutades (nt Ameerika dollar; USD) avaldatud statistika puhul on konverteerimise aluseks:
  - *kuu maksebilansi* korral vastava välisvaluuta antud kuu keskmine vahetuskurss Eesti krooni suhtes;
  - *kvartaalse maksebilansi* korral vastava välisvaluuta kvartali keskmine vahetuskurss Eesti krooni suhtes (kvartaalne maksebilans ei ole konverteeritud kuubilansside summa);
  - *aasta maksebilansi* korral nelja kvartali keskmised vahetuskursid (st aastabilanss on välisvaluutasse konverteeritud kvartalibilansside summa);
  - *investeerimispositsiooni* ja *välisvõla* korral positsiooni koostamise kuupäeva (bilansipäeva) või lähima sellele kuupäevale eelnenud pangapäeva vahetuskurss.
- **Ümardamine.** Ümardamise tõttu ei võrdu allkirjete liitmise tulemus alati koondkirje summaarse näit-
arvuga.